

SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMA OULUN EHKÄISEVÄÄN PÄIHDETYÖHÖN

”Ajattelin, että (alkoholi) ei ole vaarallista. Nyt ajattelen, että se pilaa elämän.”

Lara Kinghorn & Anni-Maria Lassila

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Sosiaalialan koulutusohjelma

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Kinghorn Lara & Lassila Anni-Maria

Opinnäytetyön nimi: SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma Oulun ehkäisevään päihdetyöhön

Työn ohjaajat: Pietilä Pirkko & Rautio Päivi

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2013

Sivumäärä: 34 + 10 liitesivua

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on kehittää Oulun ehkäisevää päihdetyötä. Tavoitteena oli pilotoida Helsingistä lähtöisin oleva SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma Oulussa. Pilotointiin kuului hankkia tietoa, kuinka SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma vakiinnutetaan Oulun ehkäisevään päihdetyöhön haastatteleamalla ehkäisevän päihdetyön tekijöitä.

Suomessa alkoholinkulutus on kasvanut yhä enemmän ja ongelmiin on pyritty vastaamaan laatimalla erilaisia hankkeita ja ohjelmia alkoholinkäytön vähentämiseksi. Ehkäisevässä päihdetyössä korostetaan asiakkaiden osallistamista, ja tutkimusten mukaan nuoret ovat ilmaisseet toiveensa päästä osallistumaan enemmän valistusten suunnitteluun ja toteutukseen.

SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma on nuorille suunnattu vertaisuuteen ja osallisuuteen perustuva alkoholi-valistusohjelma. Opinnäytetyössämme pohdimme SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmaa, joka on sosiaalipedagogista toimintaa. Työtämme ohjasivat sosiaalipedagogiset periaatteet, joista erityisesti korostui vuorovaikutuksen lisääminen SKARPPPIin osallistuvien kesken.

Pilotoimme syksyllä 2012 Karjasillan koululla SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmaa, joka koostui yhteensä kahdeksasta tapaamiskerrasta. SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmaa pilotoidessamme keräsimme nuorilta käyttäjäkokemusta sekä suullisten että kirjallisten palautteiden avulla. Tuloksista ilmeni, että osallistava ja toiminnallinen valistusmuoto on nuorista mielekäs tapa oppia ja käsitellä päihteisiin liittyviä asioita. Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijät olivat kiinnostuneita SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman valmiista mallista, joka on sovellettavissa paikallisiin tai ajankohtaisiin tarpeisiin.

Asiasanat: alkoholi, ehkäisevä päihdetyö, nuoret, osallisuus, sosiaalipedagogiikka, valistus, vertaisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Kinghorn Lara & Lassila Anni-Maria

Title of Thesis: SKARPPPI -peer intoxicant educational model to Oulu's preventive substance abuse work

Supervisors: Pietilä Pirkko & Rautio Päivi

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2013

Number of pages: 34 + 10

Our thesis is a practical thesis, and the purpose of it is to develop the preventive substance abuse work of Oulu. The goal was to pilot the SKARPPPI -peer intoxicant educational model in Oulu, which is originally derived from Helsinki. The piloting included collecting information by interviewing preventive substance abuse workers on how to establish SKARPPPI in Oulu's preventive substance abuse work.

In Finland the use of alcohol has steadily increased and there have been attempts to improve the situation by creating various projects and programmes in order to decrease the use of alcohol. Preventive substance abuse work supports the concept of clients' participation, and according to research youth have expressed their interest in participating in the planning and realization of intoxicant educational programmes.

The SKARPPPI -peer intoxicant educational model is an alcohol educational programme aimed at youth and it is based on peer work and participation. In our thesis we view SKARPPPI as a social pedagogic activity and the principles of social pedagogy, particularly that of increasing interaction among the participants of SKARPPPI, have guided us throughout our work.

We piloted SKARPPPI at Karjasilta school in the autumn of 2012 and all in all it consisted of eight meetings. During the piloting of SKARPPPI we collected both oral and written feedback based on the youth's experiences of SKARPPPI. According to the results a participative and active type of intoxicant educational programme is a preferred way of learning and dealing with the subject of intoxicants. The preventive substance abuse workers of Oulu were interested in the functional model of SKARPPPI, which can be modified according to local and current needs.

Key words: alcohol, preventive substance abuse work, youth, participation, social pedagogy, intoxicant education, peer

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	5
2	KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	7
3	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	8
3.1	Suojaavat tekijät ehkäisevässä päihdetyössä.....	8
3.2	Osallisuuden merkitys ehkäisevässä päihdetyössä.....	9
4	SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMA SOSIAALIPEDAGOGISENA TOIMINTANA	11
5	SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMAN PILOTOINTI OULUSSA.....	13
5.1	SKARPPI-vertaisvalistusohjelman toteutus	15
5.1.1	Vertaisvalistajien ensimmäinen koulutus.....	16
5.1.2	Ensimmäiset SKARPPI-vertaisvalistukset.....	16
5.1.3	Vertaisvalistajien toinen koulutus	17
5.1.4	Toiset SKARPPI-vertaisvalistukset.....	17
5.2	Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijöiden haastattelut.....	18
6	EETTISYYS JA RISKIT KEHITTÄMISHANKKEESSA	19
6.1	Kehittämishankkeen eettisyys.....	19
6.2	Riskit kehittämishankkeessa ja ehkäisevässä päihdetyössä	20
7	SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMAN PILOTOINNIN TULOKSET	22
7.1	Nuorten kokemukset SKARPPI-vertaisvalistusohjelmasta	22
7.2	Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijöiden näkemykset SKARPPI- vertaisvalistusohjelmasta	23
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	26
8.1	Moniammatillisen yhteistyön välttämättömyys	26
8.2	SKARPPI-vertaisvalistusohjelma osallistavana toimintana	27
8.3	SKARPPI-vertaisvalistusohjelman soveltaminen	28
9	POHDINTA	29
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Suomessa alkoholin käyttö on lisääntynyt entisestään, ja nykyään suomalaiset juovat alkoholia enemmän kuin koskaan ennen (EHYT ry 2013, hakupäivä 9.1.2013). Alkoholi on ollut suurin työikäisten kuolinsyy vuodesta 2005 lähtien, ja se on suurimpia vaikuttavia asioita väkivallan ja onnettomuuksien taustalla (Päihdelinkki 2011, hakupäivä 9.1.2013). Näihin ongelmiin on vastattu laatimalla erilaisia hankkeita ja ohjelmia, joiden myötä tavoitellaan liiallisen alkoholin käytön vähentämistä. Esimerkiksi valtiohallan, kuntien ja järjestöjen yhdessä laatiman alkoholiohjelman tavoitteina ovat vähentää alkoholin aiheuttamia haittoja lasten ja perheiden hyvinvoinnille, vähentää alkoholijuomien riskikäyttöä ja siitä koituvia haittoja sekä kääntää kokonaiskulutus laskuun. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, hakupäivä 9.1.2013.) Myös alkoholijuomien hinnoittelulla ja verotuksella on haluttu säädellä ihmisten ostovoimaa (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 21).

Nuorisolain tarkoituksena on edistää ja vahvistaa nuorten elinoloja sekä kannustaa heitä yhteiskunnan aktiivisiksi vaikuttajiksi (Nuorisolaki 2006/72 1§). Nuorten osallistaminen valistuksen kaltaisen toiminnan suunnitteluun antaa heille tilaisuuden lisätä omaa aktiivisuuttaan itseään koskevien asioiden vaikuttamisessa. Viattomuuden tarinoita -kirjan mukaan nuoret ilmaisevat toiveensa päästä itsekin osallistumaan valistuksen suunnitteluun ja toteutukseen. (Jaatinen 2000, 106.) Jotta hyvinvointi lisääntyisi, nuorten kanssa työskennellessä on alettu kiinnittämään yhä enemmän huomiota nuorten osallistamiseen heitä koskeviin toimintoihin (Horelli, Haikkola, & Sotkasiira 2008, 230).

Oulun ehkäisevässä päihdetyössä on tarvetta nuoria osallistavalle toiminnalle. Nuorten kanssa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä Oulussa on esimerkiksi Pullo pois! -toiminta, joka aloitettiin Oulussa vuonna 2001 Nuorten Ystävät ry:n hankkeena yhteistyössä kaupungin nuorisotoimen ja lastensuojelun kanssa (Lakso & Hautamäki 2012, hakupäivä 10.12.2012). Vuonna 2004 Pullo pois! -hanke vakiintui Oulun kaupungin omaksi toiminnaksi. Varhainen puuttuminen ja riskiehkäisy ovat toiminnan lähtökohdina, kun alaikäinen jää kiinni alkoholin hallussapidosta tai käytöstä. (Lakso & Hautamäki 2012, hakupäivä 10.12.2012.) Oulun nuorisotoimi järjestää vuosittain tuleville seitsemäsluokkalaisille nuorille ja heidän vanhemmilleen ”Seiskoille illat”, joissa keskustelun aiheena ovat muun muassa päihteet. Muuta toimintaa Oulun ehkäisevässä päihdetyössä on esimerkiksi Oukko nää välittäjä -verkosto, jossa puututaan alkoholin välittämiseen alaikäisille nuorille. (Lakso & Rytty 23.11.2012, haastattelu.)

Edellä mainituissa toiminnoissa nuorten osallistaminen jää vähäiseksi. Halusimme kehittää Oulun ehkäisevää päihdetyötä kokeilemalla vertaisvalistuksen muodossa olevaa toiminnallista ja osallistavaa työskentelyä nuorten kanssa. Ehkäisevässä päihdetyössä osallistaminen aktivoi nuoria toiminnan tekijöiksi ja tuottajiksi (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 22). SKARPPI-vertaisvalistusohjelma osallistaa nuoria toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 5), eikä sitä vielä ollut toteutettu Oulussa.

SKARPPI-vertaisvalistusohjelma on Helsingistä lähtöisin oleva vertaisvalistusohjelma koskien alkoholia, mikä sai alkunsa vuonna 2003. Nuorten avoimissa keskustelufoorumeissa ilmeni, että nuoret kaipasivat avoimempaa keskustelua alkoholista vertaistensa kanssa. Tämän pohjalta Helsingin Nuorisosiainkeskus lähti kehittämään SKARPPIa yhdessä nuorten kanssa. (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 7.) SKARPPI:ssa lisätään nuorten alkoholiin ja nuoriin liittyvää avointa ja asiallista keskustelua vertaistensa kanssa. Ohjelmaan sisältyy nuorten kouluttaminen vertaisvalistajiksi, jotka ohjaavat valistuksia nuoremmille nuorille sekä hyödyntävät menetelmiä, jotka kehittävät keskustelu- ja neuvottelutaitoja. SKARPPIn toiminnan tavoitteena on vähentää negatiivista vertaispainetta ja lisätä nuorten ajattelussa ja toiminnassa mielekkäitä päihteettömiä tapoja viettää vapaa-aikaa sekä lisätä nuorten osallisuutta vertaistoiminnan kautta. (Helsingin nuorisosiainkeskus 2003, 7–8, 14.) Vuonna 2011 SKARPPI voitti Talentian Hyvä Käytäntö -palkinnon, jonka voittamisen kriteereinä ovat ohjelman ajankohtaisuus, sen sovellettavuus sekä arvioitavuus (Jaakkola 2011, 15).

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Kehittämishankkeen tarkoitus oli kehittää Oulun ehkäisevää päihdetyötä tekemällä SKARPPI-vertaisvalistusohjelma tunnetuksi Oulussa. Tavoitteena oli pilotoida SKARPPI-vertaisvalistusohjelma Oulussa, mihin kuului toiminnan järjestäminen ja toteuttaminen. Kehittämistehtävänä oli pilotoida SKARPPI-vertaisvalistusohjelma Oulussa. Siihen sisältyivät käyttäjäkokemuksen hankkiminen SKARPPIn osallistuvilta nuorilta ohjelman valmiiden palautteiden sekä suullisen palautteen avulla ja tiedon hankkiminen SKARPPIn vakiinnuttamisesta Oulun ehkäisevään päihdetyöhön haastatteleamalla ehkäisevän päihdetyön tekijöitä SKARPPIsta.

Kehittämishankkeen toiminnan aikana yhtenä tavoitteenamme oli asiakkaiden eli nuorten osallistaminen. Asiakkaan osallistaminen on yksi sosionomin (AMK) keskeisimmistä arvoista ja kompetensseista (Talentia ry 2005, hakupäivä 10.12.2012). Kehittämishankkeessa sovelsimme osallistavaa valistusmetodia Oulussa. Sosionomi osaa soveltaa ja arvioida asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja työmenetelmiä (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 10.12.2012). Toisena tavoitteenamme oli moniammatillisen yhteistyötaidon kehittyminen. SKARPPIa pilotoidessamme toimimme yhteistyössä usean eri toimijan kanssa. Nämä olivat Karjasillan koulun henkilökunta sekä Oulun kaupungin ehkäisevän päihdetyön tekijät. Moniammatillinen yhteistyö kuuluu sosionomin (AMK) sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen kompetenssiin (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 10.12.2012). Kolmanneksi tavoitteeksi asetimme eettisen reflektoinnin. Reflektointia tapahtui säännöllisesti toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Reflektointi on yksi olennainen keino tarkastella toiminnan onnistuvuutta eri näkökulmista ja tehdä oikeita valintoja toiminnan toteutumisen kannalta (Talentia ry 2005, hakupäivä 2.3.2013).

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Päihdetyö jaetaan kahteen eri alakäsitteeseen: ehkäisevään päihdetyöhön sekä korjaavaan päihdetyöhön (Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013). Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan ihmisten päihteiden käyttöön, niihin kohdistuneisiin asenteisiin ja ongelmakäyttöön (Kylmänen 2005, 9). Sen periaatteina ovat hyvinvointi, vahingoittamattomuus, yksilön kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus ja kustannustehokkuus (Van der Stel & Voordewind 1999, 51). Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisääminen sekä yksilö- että yhteiskunnallisella tasolla muun muassa vaikuttamalla päihteiden säätelyyn, kulutukseen ja kauppaan. Lähtökohtana on yksilön sekä yhteisön välisen vuorovaikutuksen vastavuoroinen tukeminen. Yksilötasolla tavoitellaan elämänhallinnan vahvistamista ja yhteisötasolla yleisen hyvinvoinnin lisäämistä. (Kylmänen 2005, 9; Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013.)

Ehkäisevään päihdetyöhön sisältyy yleinen ehkäisy sekä riskiehkäisy (Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013). Yleisellä ehkäisyllä tavoitellaan päihdeongelman ehkäisyä, jolloin ongelmaa ei ole vielä syntynyt. Yleisessä ehkäisyssä kasvatuksella ja tiedolla on tärkeä asema. Pyrkimyksenä on vaikuttaa käsityksiin ja käyttäytymiseen varhaisessa vaiheessa. (Kylmänen 2005, 10; Van der Stel & Voordewind 1999, 39; Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013.) SKARPPI-vertaisvalistusohjelma on ehkäisevän päihdetyön yleistä ehkäisyä. SKARPPI tavoittelee päihteiltä suojaavien tekijöiden lisäämistä ja vahvistamista (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 7). SKARPPI-prosessin tavoitteina ovat muun muassa nuorten vastuullinen suhtautuminen päihteidenkäyttöön sekä tietoisuus päihteiden käytön riskeistä (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 14).

3.1 Suojaavat tekijät ehkäisevässä päihdetyössä

Päihteiden ongelmakäytön altistavia asioita ovat muun muassa käyttöä suosivat sosiaaliset normit, läheisten päihteiden käyttö, päihteiden käyttöä suosivat asenteet, erinäiset kriisit, kuten perheessä ja ihmissuhteissa esiintyvät ongelmat sekä biologiset ja geneettiset seikat (Van der Stel & Voordewind 1999, 19). Suojaavat asiat turvaavat yksilön terveellisiä elämäntapoja, jottei päihteiden ongelmakäyttöä syntyisi. Kylmänen (2005, 13) määrittelee suojaaviksi asioiksi muun muassa päihteettömät mallit, harrastukset ja minkä tahansa mielekkään tekemisen, jonka kautta yksilö

saa onnistumisen kokemuksia. SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaan osallistuminen edistää nuorten vaikuttamistaitoja ja –mahdollisuuksia, jotka Preventiimin (2009, hakupäivä 9.2.2103) mukaan luokitellaan päihteiden käytöltä suojaaviksi tekijöiksi. Itsetunto, itsetuntemus, sosiaaliset taidot sekä rakentavat ongelmanratkaisukeinot opitaan vertaisryhmätoiminnassa, joka puolestaan kehittää keskustelu- ja neuvottelutaitoja. (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2003, 7.)

Tutkimusten mukaan ehkäisevässä päihdetyössä pelkkä tiedon jakaminen - vaikka sekin on olennaista - ei ole itsessään riittävä saadakseen aikaan vaikutusta ja muutosta kohderyhmässä (Perheentupa 1995, 115; Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013). Vertaisvalistuksissa on todettu avointen keskustelujen tukevan nuorten sosiaalisia taitoja (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 14). Tiedon peilaaminen omaan kokemusmaailmaan ja arvoihin on osa muutosprosessia ehkäisevän päihdetyön asennekasvatuksessa (Van der Stel & Voordewind 1999, 21). Avoin keskustelu luottamuksellisessa ympäristössä on luonnollisin keino muutosprosessin tukemiseksi (Perheentupa 1995, 116).

3.2 Osallisuuden merkitys ehkäisevässä päihdetyössä

Osallisuus merkitsee sitä, että yksilö kokee itsensä merkittäväksi tekijäksi yhteisössängsä (Gretschel 2008, 245). Osallistamisen kautta yksilön itseluottamus vahvistuu ja onnistumisen kokemukset lisääntyvät (Jantunen 2008, 66). Päihdetyössä yleisellä ehkäisyllä motivoidaan yksilöä vaikuttamaan elämäänsä myönteiseen suuntaan (Van der Stel & Voordewind 1999, 39). Asiakasta tuetaan tekemään itsestään lähtöisin olevia päätöksiä ja valintoja (Järvinen 1993, 44; Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013), jotka edistävät asiakkaan hyvinvointia ja sitä myöten laadukkaampaa elämää.

Osallistamisessa nousee esille yksilöiden yhteistyö kohti yhteistä tavoitetta, joka vaikuttaa ympäröivään yhteisöön (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 220). Yhteisten tavoitteiden asettaminen eri toimijoiden kesken ehkäisevässä päihdetyössä varmistaa sen, että ryhmässä vallitseva luottamus säilyy ja toiminta etenee kohti toivottua päämäärää (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 6). Kohderyhmän osallistuminen suunnitteluun ja toteutukseen on tärkeää ehkäisevän päihdetyön hankkeen laadun kannalta (Van der Stel & Voordewind 1999, 20). Nuorten osallistaminen ehkäisevässä päihdetyössä on olennaista työn vaikuttavuuden näkökulmasta. Perinteisen päihdevalistuksen yksisuuntainen tiedonjako ei tavoita nuorten riskiryhmiä (Preventiimi 2009, hakupäivä 9.2.2013). SKARPPI-vertaisvalistusohjelman menestys Helsingissä johtuu pitkälti siitä, että se on

alusta alkaen suunniteltu yhdessä nuorten kanssa. Hyvän päihdevalistuksen ominaisuuksiin kuuluu muun muassa se, että se tulee nuorilta itseltään (Jaatinen 2000, 99, 104). Nuorille on annettava tilaisuus aktiiviseen osallistumiseen jo tiedottamistilaisuudessa. Nuorille ei syötetä pelkkää valmiiksi prosessoitua tietoa, vaan heidän on saatava kyseenalaistaa asioita muodostaakseen omat mielipiteensä. Avoin keskustelu sekä vertaisten että aikuisten kanssa tukee tätä. Paras päihdevalistus on sellainen, jossa aikuinen ja nuori toimivat tasavertaisina puhujina. (Jaatinen 2000, 99, 104.) Nuorten on hyvä olla mukana jo projektin alkuvaiheessa. Päihdevalistusta suunniteltaessa ohjaajan tulisi selvittää nuorten tietoja päihteistä sekä mitä tietolähteitä he ovat aiemmin käyttäneet. (Huoponen, Pelttonen, Mustalampi, Koskinen-Ollonqvist 2001, 68–69; Kylmänen 2005, 27.)

4 SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMA TOIMINTANA

SOSIAALIPEDAGOGISENA

Sosiaalipedagogiikka on kasvatuksellinen malli, jossa yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen näkökulma. Tarkastelun kohteena on yksilön ja yhteisön välinen vuorovaikutus, ja tavoitteena on yleisen hyvinvoinnin lisääminen ehkäisemällä ja lievittämällä sosiaalista hätää kasvatuksen keinoin. Menetelmänä sosiaalipedagogiikka on jatkuvasti kehittyvä yhteiskunnallisten muutosten myötä. (Kurki ym. 2006, 9; Hämäläinen & Kurki 1997, 20.) Sosiaalipedagogiikka keskittyy selvittämään yhteiskunnallisia ongelmia käytännön ratkaisujen kautta (Filander 2008, 92; Mönkkönen ym. 1999, 39). SKARPPI-vertaisvalistusohjelmassa nuoret saavat tilaisuuden vaikuttaa yhteiskunnassa ja lähiympäristössä vallitseviin asenteisiin alkoholiin liittyen. He saavat valituksissa käytyjen keskustelujen kautta ymmärrystä siitä, kuinka alkoholi vaikuttaa koko ympäristöön. Vaikuttava muutos saavutetaan parhaiten silloin, kun kaikki ryhmässä olevat pääsevät osallistumaan koko toiminnan sisältöön, kuten suunnitteluun ja toteutukseen (Hämäläinen & Kurki 1997, 49; Kempainen 1999, 18). Sosiaalipedagogiikan mukaan muutoksella on arvoa vain silloin, kun sillä on parempi ja oikeudenmukaisempi vaikutus sekä yksilöön että yhteiskuntaan (Hämäläinen & Kurki 1997, 188).

Sosiaalipedagogiikan toiminnan metodologiaan kuuluvat dialogisuus, ihmisten välinen vuorovaikutus sekä erityisesti yksilöiden osallistuminen kaikkiin toimintaprosesseihin (Hämäläinen & Kurki 1997, 49). SKARPPI-vertaisvalituksissa kaikkia tuetaan osallisuuteen oman ajattelun ja mielipiteiden ilmaisemisen kautta (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 14). SKARPPI:ssa on nimensä mukaisesti kysymys vertaisten välisestä työskentelystä. Vertaisuudessa kysymys on nuoren ryhmään kuulumisen tunteesta sekä vertaisten hyväksynnästä yksilöä kohtaan (Joensuu 2007, 20–21). Nuorten toimiessa yhdessä muiden nuorten kanssa he kokevat tasavertaisuuden toteutuvan paremmin kuin aikuisten kanssa. Tietoa ei anneta ylhäältä käsin, vaan nuoret käsittelevät asiaa samasta pisteestä. (Ijäs 2006, 115; Nuorisoasiainkeskus 2011, hakupäivä 14.12.2012.)

Yleisenä asenteena SKARPPI:ssa on, että kaikkeen voi vaikuttaa. Jokaisella SKARPPI:n osallistuvalla yksilöllä on vaikutusvaltaa SKARPPI:n toteutukseen ja muokkaamiseen roolistaan riippumatta.

Näin SKARPPI säilyttää ajankohtaisen asemansa ja ylläpitää nuorten näkökulman heidän alkoholikäytön asiantuntijoina. (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 8, 10.)

SKARPPI-vertaisvalistusohjelman malli on muokattavissa riippuen nuorten ajankohtaisista tarpeista. Valistuksen teemaksi kelpaavat esimerkiksi tupakka tai ihmissuhteet. Sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmät vaihtelevat ajankohtaisten tarpeiden ja yhteiskunnallisten muutosten myötä (Hämäläinen & Kurki 1997, 20). Sosiaalipedagogisia menetelmiä on yhtä paljon kuin sosiaalipedagogisesti ohjautuneita toimijoita, ja sen kirjo ulottuu ehkäisevästä työstä korjaavaan, yksilötasosta yhteisöön ja yhteiskuntiin (Hämäläinen & Kurki 1997, 49). SKARPPI on menetelmä, joka koskettaa sekä yksilöä että yhteisöä. Kehittämishankkeessa toimimme sosiaalipedagogisten periaatteiden mukaan SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaa toteutettaessa.

Nuorten ehkäisevässä päihdetyössä sosiaalipedagoginen lähestymistapa on luonteva menetelmä kasvun tukemiseen ja sosiaalisten ongelmien ratkomiseen. Toimintatieteenä sosiaalipedagogiikka luo pedagogisia strategioita, ohjelmia ja työmuotoja ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden parissa kamppailevien ihmisten auttamiseksi, eikä tyydy kuvaamaan, selittämään ja ymmärtämään sosiaalisten ongelmien ilmenemismuotoja ja vaikutuksia (Hämäläinen & Kurki 1997, 20, 30). SKARPPI-vertaisvalistusohjelmassa puututaan niin sanottujen joukkoharjojen purkamiseen ja käsittelemiseen, ryhmäpaineilmiöön sekä ennako-odotuksiin ja –asenteisiin alkoholiin liittyen.

5 SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMAN PILOTOINTI OULUSSA

Kehittämishankkeen toteutuksen lähtökohtina olivat ehkäisevä päihdetyö ja nuoret. Syksyllä 2011 saimme yhteistyökumppaniksi ehkäisevän päihdetyön suunnittelijan Sirpa Rytlyn, jonka kanssa keskustelimme erilaisista toiminnan mahdollisuuksista nuorten kanssa. Tietoperustaa etsiesämme löysimme SKARPPI-vertaisvalistusohjelman. Taulukossa 1 näkyy kehittämishankkeen eteneminen, jonka jälkeen kerromme SKARPPIin liittyvän toiminnan toteutuksen.

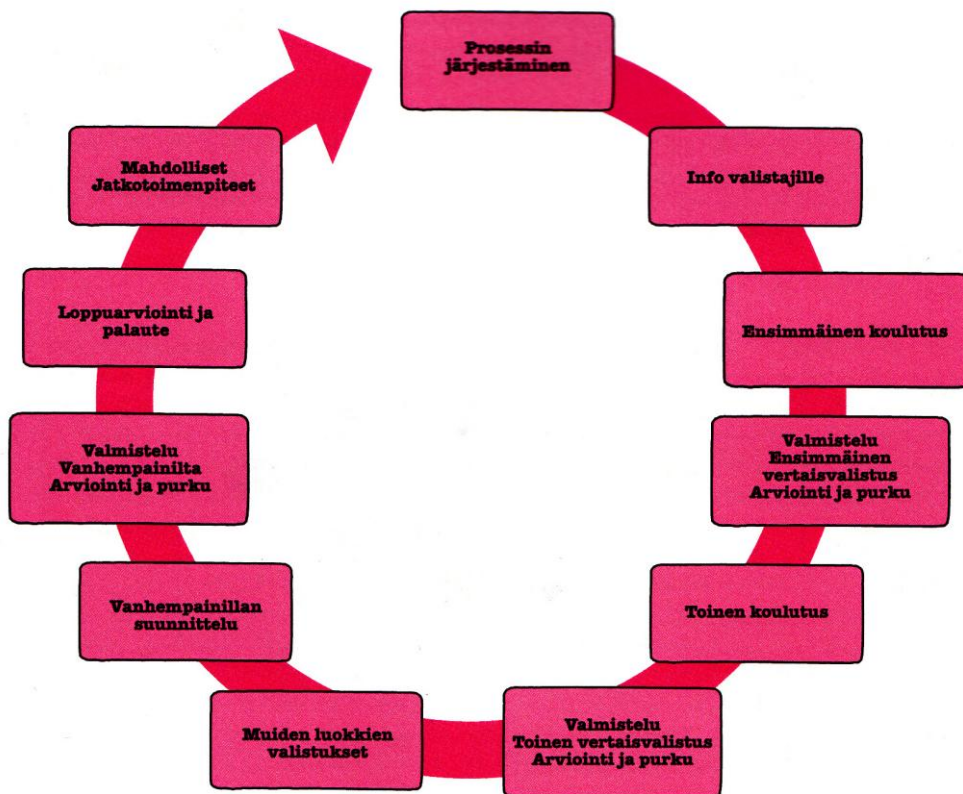
TAULUKKO 1. SKARPPI-vertaisvalistusohjelman pilotoinnin vaiheet

VAIHE	VAIHEEN TAVOITE	KEINOT JA MENETELMÄT	VAIHEESEEN OSALLISTUJAT MEIDÄN LISÄKSI
SKARPPI kouluttajakoulutus	– Pätevyys SKARPPIin toteuttamiseen	Osallistua kouluttajakoulutukseen Helsingissä	Carita Rosenqvist ja muut osallistujat
SKARPPIin toiminnan esittäminen Karjasillan koululla	Yhteistyön varmistaminen Karjasillan koulun kanssa	Tiedon jakaminen yhteisessä palaverissa	Karjasillan koulun rehtori, tukioppilaiden opettaja
Infotilaisuus tukioppilaille	Vertaisvalistajien löytäminen	Tiedon jakaminen SKARPPIsta ja nuorten roolista toiminnassa	Tukioppilaiden opettaja, tukioppilaat
Vertaisvalistajien ensimmäinen koulutus	Perehdyttää tukioppilaat SKARPPI-vertaisvalistajiksi, ensimmäisen valistuksen suunnittelu	Osallistavat toiminnot (työpisteet), keskustelut, tiedon ja SKARPPIin materiaalin jakaminen, palautteet	Tukioppilaat
Ensimmäiset valistukset	Toteuttaa valistus 7A- ja 7B-luokille	Koulutuksissa opetellut menetelmät: työpisteet, palautteet	Tukioppilaat, 7A- ja 7B-luokat
Vertaisvalistajien toisen koulutus	Tukioppilaiden itsearviointi, seiskaluokkalaisten palautteiden läpikäyminen, toisen valistuksen suunnittelu	Osallistavat toiminnot (ryhmätyöskentely), keskustelut ja pohdinta, palautteet	Tukioppilaat, ehkäisevän päihdetyönsuunnittelija Sirpa Rytty, kohdennetun nuorisotyön koordinaattori Sanna

			Lakso
Toiset valistukset	Toteuttaa toinen valistus 7A- ja 7B-luokille	Koulutuksissa opetellut menetelmät: ryhmätyöskentely, palautteet	Tukioppilaat, 7A- ja 7B-luokat
Yksilöhaastattelu	SKARPI:n vakiinnuttamisen keinojen kartoittaminen Oulussa	Valmistellut kysymykset (liite 5), keskustelu	Kohdennetun nuorisotyön koordinaattori Sanna Lakso
Yksilöhaastattelu	SKARPI:n vakiinnuttamisen keinojen kartoittaminen Oulussa	Valmistellut kysymykset (liite 5), keskustelu	Ehkäisevän päihdetyösuunnittelija Sirpa Rytty
SKARPPI-todistusten jako ja loppupalautte	Antaa tukioppilaille palautetta toiminnastaan vertaisvalistajina	Suullinen palaute, SKARPPI-todistusten jakaminen (liite 3)	Tukioppilaat, tukioppilaiden opettaja
Parihaastattelu	Saada tietoa Oulun ehkäisevän päihdetyön toiminnasta, kartoittaa SKARPI:n jatkomahdollisuutta	Avoin keskustelu	Ehkäisevän päihdetyösuunnittelija Sirpa Rytty, kohdennetun nuorisotyön koordinaattori Sanna Lakso

Otimme yhteyttä SKARPPI-vertaisvalistusohjelman projektivastaavaan Carita Rosenqvistiin, kun näimme SKARPI:n Internet-sivuilta ilmoituksen keväällä järjestettävästä kouluttajakoulutuksesta Helsingissä. Osallistuimme kaksipäiväiseen koulutukseen 12.–13.4.2012. Koulutuksessa Rosenqvist kertoi meille SKARPI:n historiasta ja toimintaperiaatteista. Keskusteluissa pohdimme yhdessä muiden koulutukseen osallistuvien kanssa nuorten osallistamisen tärkeyttä ja sen käytännön merkitystä. Toteutimme koulutuksen aikana vertaisvalistuksissa olevia tehtäviä ja pohdimme, miten nuoret saattaisivat ne kokea. Näin selvitimme, millaista tukea vertaisvalistajien koulutuksiin osallistuvat nuoret kaipaisivat.

Rosenqvist kertoi meille SKARPI:n prosessista, joka näkyy kuviossa 1. Siihen sisältyy kaksi koulutuskertaa, kaksi valistuskertaa, vertaiskeskustelut sekä vanhempainillan suunnittelu ja toteutus. Prosessi on tarvittaessa muokattavissa ja sen järjestystä on mahdollista muuttaa tai sen osioita voi jättää kokonaan pois. Esimerkiksi pilotoissa SKARPPia emme toteuttaneet vanhempainillaa. Ideaalina on se, että ohjelma toteutuu noin yhden kuukauden aikana.

KUVIO 1. SKARPPPI-prosessi kouluttajan näkökulmasta

5.1 SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman toteutus

Keväällä 2012 otimme yhteyttä Karjasillan yläkoulun rehtoriin, joka oli kiinnostunut SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman järjestämisestä koulussa. Elokuussa 2012 tapasimme rehtorin, jolloin kerroimme hänelle SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmasta ja sovimme käytännön asioista. Tapasimme Karjasillan kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset tukioppilaiden infossa elokuussa 2012, jossa kerroimme heille SKARPIsta ja hankimme osallistujia ohjelmaan vertaisvalistajiksi. Samaan aikaan kehittämishankkeen yhteistyökuvioihin liittyi Sirpa Rytlyn ehdotuksesta kohdennetun nuorisotyön koordinaattori Sanna Lakso, joka tulisi seuraamaan SKARPPIn toteutusta Karjasillan koululla.

Vertaisvalistajien koulutuksiin osallistui kymmenen tukioppilasta. SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma toteutettiin Karjasillan yläkoululla syyskuussa kahden viikon aikana. Koulutuksia oli kahtena päivänä ja ne olivat kestoltaan viisi tuntia. SKARPPIn ohjelmaan sisältyy kaksi valistuskertaa aina yhdelle luokalle. Karjasillalla vertaisvalistajat järjestivät yhteensä neljä valistusta kahdelle 7.-luokalle. Valistukset olivat kestoltaan tunnin pituisia.

5.1.1 Vertaisvalistajien ensimmäinen koulutus

Ensimmäisen vertaisvalistajien koulutuksen tavoitteena SKARPIin mukaan on perehdyttää tukioppilaat SKARPIin prosessiin, pohtia vertaisvalistajan roolia, ryhmäyttää vertaisvalistajina toimivat tukioppilaat sekä vahvistaa esiintymistaitoja (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 21). Heti koulutuksen alussa jaoin tukioppilaille vertaisvalistajan työkirjan, johon oli koottu kaikki tarvittavat tiedot alkoholiin liittyen sekä yleisesti SKARPPi-prosessista. Koulutuksen aikana selvitimme, miten seitsemäsluokkalaisten nuorten kanssa tulisi keskustella alkoholista ja omista kokemuksista. Ensimmäisessä koulutuksessa tukioppilaat eli vertaisvalistajat asettivat myös omia henkilökohtaisia tavoitteitaan, joita olivat muun muassa esiintymistaitojen oppiminen, rennon ilmapiirin luominen ja faktatiedon jakaminen.

Koulutus painottui vertaisvalistajien kanssa käytyihin keskusteluihin. SKARPIssa kouluttajan rooli on olla asiantuntijana, joka kannustaa, aktivoi ja on kiinnostunut vertaisvalistajien mielipiteistä (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 12). Keskustelimme vertaisvalistajien kanssa esiintymisestä ja annoimme esimerkkejä hyvästä ja huonosta esiintymisestä, jonka jälkeen keskustelimme niiden vaikutuksesta. Alkoholifaktoja käytiin läpi suurpiirteisesti. Tarkoituksena ei ollut opetella niitä ulkoa, sillä työkirjoista löytyi tarvittavat tiedot.

Jaoin vertaisvalistajien ryhmän pareihin, jotka ohjasivat oman työpisteensä toisille vertaisvalistajille. Kävimme läpi valistuksen siten, miten he itse tulisivat sen toteuttamaan seitsemäsluokkalaistilanteille. Lopuksi vertaisvalistajat antoivat nimettömiä palautteita pistetyöskentelystä (liite 1). Kehittämistehtävän kannalta palautteiden kerääminen on tärkeää, jotta nuorten käyttäjäkokemusta SKARPIin eri vaiheista.

5.1.2 Ensimmäiset SKARPPi-vertaisvalistukset

Ensimmäisen valistuksen tavoitteita olivat luottamuksellisen ilmapiirin luominen seitsemäsluokkalaisten ja vertaisvalistajien kesken sekä avoin ja tasa-arvoinen keskustelukulttuuri (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 29). Ensimmäisessä valistuksessa hyödynnettiin pistetyöskentelyä. Seitsemäsluokkalaisten kiersivät kolmea eri työpistettä, joissa he keskustelivat alkoholista eri näkökulmien ja toimintojen kautta. Pisteinä olivat: alkoholifaktat, nuorten alkoholinkäytön syyt ja mielipidejana. Jokainen piste oli kestoltaan 15 minuuttia. Meidän rooli kouluttajina oli olla tukea antavia tarkkailijoita (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 13). Teimme havaintoja valistuksista kir-

jaamalla muistiin tärkeimmät seikat, jotta voisimme seuraavassa koulutuksessa antaa vertaisvalistajille palautetta heidän työskentelystään. Avustimme vertaisvalistajia tarvittaessa, kun heillä oli haasteita keskustelun eteenpäinviemisessä. Keräsimme seitsemäsluokkalaisilta palautetta ensimmäisestä valistuksesta (liite 1).

5.1.3 Vertaisvalistajien toinen koulutus

Pyysimme ehkäisevän päihdetyön tekijöitä Sirpa Ryttyä ja Sanna Laksoa havainnoimaan vertaisvalistajien koulutuksia. Seuraamalla vertaisvalistajien toista koulutusta he saivat riittävästi tietoa SKARPPI-vertaisvalistusohjelmasta haastatteluja varten. Koulutuksen yhteydessä he kävivät läpi antamiamme SKARPPI-materiaaleja.

Toisen koulutuksen tavoitteina ovat SKARPIn mukaan vertaisvalistajien itsearviointi ja seitsemäsluokkalaisten palautteiden läpikäyminen (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2011, 32). Annoimme vertaisvalistajille palautetta heidän työskentelystään ensimmäisessä valistuksessa havaintojemme pohjalta. Esille nousi esimerkiksi vertaisvalistajien epäuskottava esiintyminen eli naureskelu. Tämä tuli sekä omien havaintojemme että seitsemäsluokkalaisten palautteiden kautta ilmi. Koulutuksessa pohdittiin myös lannistavan ja rohkaisevan käytöksen vaikutusta seitsemäsluokkalaisiin ja opeteltiin, mitä keskusteluttaminen käytännössä on. Termi keskusteluttaminen oli vertaisvalistajille vieras. Tässä tapauksessa keskusteluttaminen tarkoitti tarkentavien kysymysten esittämistä sekä mielipiteiden perustelua.

Vertaisvalistajat ohjasivat ja harjoittelivat seuraavan valistuksen pitämistä toisillensa. Työskentely tapahtui aiemmin sovitun parin kanssa. Lopuksi keräsimme vertaisvalistajilta palautetta (liite 2) ja sovimme Ryttyyn ja Lakson kanssa haastatteluajankohdista.

5.1.4 Toiset SKARPPI-vertaisvalistukset

Toisessa valistuksessa seitsemäsluokkalaiset jaettiin kolmeen ryhmään. Jokaisella ryhmällä oli oma aiheensa, johon he perehtyivät keskustelemalla ja laatimalla posterin sekä kirjeen. Aiheina olivat: 1. miten alkoholi näkyy kadulla, 2. mitä pitäisi tehdä, etteivät nuoret aloittaisi alkoholin juomista niin nuorina ja 3. mitä pitäisi tehdä, etteivät nuoret joisi niin paljon alkoholia. Työskentely kesti 30 minuuttia. Postereihin nuoret keräsivät Top 3 syytä omaan aiheeseensa liittyen sekä kir-

joittivat kirjeen valitsemalleen taholle, joita olivat muun muassa Joulupukki, poliisi ja luokanvalvoja. Keräsimme seitsemäsluokkalaisilta lopuksi palautetta valistuksesta (liite 2).

Tapasimme vertaisvalistajat viimeisen kerran lokakuussa 2012, jolloin jaoimme heille SKARPPI-todistukset (liite 4). Kerroimme viimeisten valistusten palautteista sekä annoimme omaa palautetta vertaisvalistajien työskentelystä koululla tapahtuneessa SKARPPI-prosessissa ja kiitimme nuoria osallistumisesta. Viimeisellä tapaamiskerralla vertaisvalistajilta kuului kerätä palautetta koko SKARPPI-prosessista ja -koulutuksesta (liite 3). Palautteen kerääminen unohtui meiltä ja huomasimme sen vasta paljon myöhemmin.

5.2 Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijöiden haastattelut

Haastattelimme ehkäisevän päihdetyön suunnittelijaa Sirpa Rytkyä ja kohdennetun nuorisotyön koordinaattoria Sanna Laksoa lokakuussa ja marraskuussa. Haastattelimme kumpaakin kaksi kertaa. Ensimmäisen kerran pidimme yksilöhaastattelut Sirpa Rytkyllä ja Sanna Laksole lokakuussa 2012, jotka perustuivat etukäteen laadittuihin kysymyksiin (liite 5). Toinen kerta toteutui parihaastatteluna marraskuussa 2012, jolloin tarkoituksena oli herättää yleistä keskustelua SKARPPI-vertaisvalistusohjelmasta sekä selvittää, minkälaista nuorille kohdistettua ehkäisevää päihdetyötä on Oulussa. Kaikki haastattelut olivat keskimäärin tunnin mittaisia. Yksilö- sekä parihaastatteluissa nousi esille SKARPPIn hyödyt ja mahdollisuudet Oulun ehkäisevässä päihdetyössä sekä sen sovellettavuus. Kaikkien haastatteluiden pohjalta kartoitimme, kuinka SKARPPI vakiinutetaan Ouluun.

6 EETTISYYS JA RISKIT KEHITTÄMISHANKKEESSA

Tässä luvussa käsittelemme kehittämishankkeen keskeisimpiä eettisiä kysymyksiä. Pohdimme kehittämishankkeessa sekä ehkäisevässä päihdetyössä esiintyviä riskejä. Eettisen reflektoinnin keskeisimmiksi asioiksi nousivat alaikäisyys ehkäisevässä päihdetyössä, nuorten suhtautuminen päihteisiin sekä arvostirriitaisten tilanteiden kohtaaminen ja käsitteleminen.

6.1 Kehittämishankkeen eettisyys

Eettisyyden harjoittamiseen kuuluu sosiaalipedagogiikan periaatteiden mukaisesti ihmisarvon kunnioittaminen, johon sisältyy itsemääräämisoikeus ja osallistumisoikeus (Hämäläinen & Kurki 1997, 49). Sosiaalialan ammattilaisen on kyettävä toimia arvostirriitaisissa tilanteissa (Talentia ry 2005, hakupäivä 10.12.2012). Päihdetyössä tämä merkitsee sitä, että ammattilaisen suhtautuminen päihteisiin voi olla hyvinkin ristiriidassa asiakkaan näkemyksien kanssa. Omista arvoista ja asenteista on oltava tietoinen, jotta työskentely olisi johdonmukaista (Laatutähteä tavoittelemassa: ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit 2006, 22). On otettava huomioon, millä tavalla arvot ja asenteet ilmenevät omassa työskentelyssä asiakasta kohdatessa. Asiakkaalla on oikeus mielipiteeseensä ja valintoihinsa ja sosionomin (AMK) on kunnioitettava tätä itsemääräämisoikeutta. Itsemääräämisoikeutta kuuluu noudattaa mahdollisimman pitkälle, kunhan asiakkaan tai muiden hyvinvointi ei vaarannu. (Talentia ry 2005, hakupäivä 5.12.2012.)

SKARPPI-vertaisvalistuksia tehdessä on huomattu, että koulutuksiin ja valistuksiin osallistuvat ulkopuoliset aikuiset tai opettajat häiritsevät nuorten avointa keskustelua. Rosenqvist nosti kouluttajakoulutuksessa esille sen, että oppilaiden pelko leimautua opettajan edessä on suurempi kuin oman mielipiteen ilmaisemisen tarve. Pilotoidessa SKARPPIa Karjasillalla havainnoimme itsekkin samanlaisen ilmiön, kun eräs opettajista halusi hetken seurata oman luokkansa valistusta. Ero nuorten käytöksessä oli huomattava opettajan ollessa paikalla. Nuorten leimautumisen välttämiseksi SKARPPIn palautteet otetaan vastaan nimettöminä.

Eettisen toiminnan mukaisesti sosiaalialan ammattilaisen on toimittava niin, ettei asiakas koe omien ajatustensa vähättelyä (Talentia ry 2005, hakupäivä 16.11.2012). Eettisyyteen kuuluu asiakkaan arvojen huomioiminen ja tasa-arvon edistäminen (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä

10.12.2012). SKARPI:n toiminta perustuu osallistujien tasavertaiseen yhteistyöhön, jossa kaikilla on oikeus tuoda esille oma arvomaailmansa (Nuorisoasiainkeskus 2012, hakupäivä 21.3.2012).

Kehittämishankkeen toiminnassa oli mukana alaikäisiä nuoria. Eettisyyden merkitys korostuu, kun päihteisiin liittyviä asioita käsitellään alaikäisten nuorten kanssa työskenneltäessä. Sosiaalialan ammattilaisina meidän tulisi toimia Suomen lainsäädännön mukaisesti, joka kieltää alkoholin annon niskelun ja nauttimisen alle 18-vuotiailta (Alkoholilaki 1143/1994 4:24 §). Myös nuorisolain (72/2006 1:1 §) mukaan on tuettava nuorten terveitä elämäntapoja. Kaikilla nuorilla ei ole kokemuksia alkoholin käytöstä, joten SKARPI:n vertaisvalistajien koulutuksessa korostetaan koko ajan, ettei alkoholia ihannoida tai mahdollisilla omilla kokemuksilla kerskuta (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2003, 8).

6.2 Riskit kehittämishankkeessa ja ehkäisevässä päihdetyössä

Kehittämishankkeen riskinä SKARPPi-vertaisvalistusohjelmaa pilotoidessa on jonkin vaiheen unohtuminen tai epäselvä ohjaus. Toiminta ei etene johdonmukaisesti, jos jokin vaihe unohtuu tai sen tarkoitus jää epäselväksi. Osallistujien motivaatio työskennellä heikkenee, jos he eivät ymmärrä toiminnan vaiheen tavoitetta (Elämäntapaliitto ry 2010, 24–25). SKARPI:n jokaisella vaiheella on omat tavoitteensa, jotka johdattelevat vertaisvalistajia seuraavaan vaiheeseen. Toimintaa toteutettaessa epäselvä ohjeistus näkyi vertaisvalistajan osallistumishalukkuudessa. Ohjaajalla on oltava selkeä kuva SKARPI:n prosessista, jotta vertaisvalistajat saavat häneltä tukea prosessin edetessä (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2003, 13). SKARPI:n malli minimoi riskejä tarjoamalla selkeän ja johdonmukaisen suunnitelman (ks. Kuvio 1).

Nuorten haluttomuus osallistua toimintaan on kehittämishankkeen riskinä. Käyttäjäkokemuksen kerääminen SKARPI:sta ei onnistu, jos nuoret eivät halua osallistua toiminnan toteutumiseen. On tärkeää kuulla nuoria ja heidän mielipiteitään hyvien ja mielekkäiden toimintojen valikoinnissa, jotta heidän halunsa osallistua toimintaan säilyisi (Kylmänen 2005, 27). Erityisesti palautteiden avulla saadaan käyttäjäkokemusta SKARPI:sta ja ohjelmaa kehitetään toimivammaksi nuorten näkökulmasta. Palautteiden kerääminen joka vaiheen lopussa mahdollistaa SKARPI:n kehittämistä heti seuraavaa vaihetta varten sekä kokonaisuudessaan uutta SKARPPi-prosessia varten.

Ehkäisevässä päihdetyössä riskiksi nousee yhteistyön ja yhteisen päämäärän löytäminen eri ammattiryhmien kesken. Eri tahojen asiantuntemus ja niiden kohdistaminen yhteiseen tavoitteeseen

seen lisäävät työn vaikuttavuutta (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 7; Leisto & Tuomikoski-Koukkula 2005, 27). Stakesin ehkäisevän päihdetyön laatukriteerien mukaan hankkeen onnistuminen edellyttää sitoutumista kaikilta toimijoilta, jotka siitä hyötyvät ja että hankkeelle on käytännön tarvetta. Näin toiminnan juurtuminen taataan paremmin (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 20).

7 SKARPPI-VERTAISVALISTUSOHJELMAN PILOTOINNIN TULOKSET

Tavoitteena oli pilotoida SKARPPI-vertaisvalistusohjelma Oulussa. Vertaisvalistajien koulutuksiin osallistuivat kymmenen 8.–9.-luokkalaista nuorta. Valistuksiin osallistui kaksi 7.-luokkaa, joissa oli 16 ja 15 oppilasta. Pilotointiin kuului hankkia tietoa siitä, miten SKARPPI-vertaisvalistusohjelma vakiinnutetaan Oulun ehkäisevään päihdetyöhön haastatteleamalla kahta Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijää.

7.1 Nuorten kokemukset SKARPPI-vertaisvalistusohjelmasta

Ensimmäinen kehittämistehtävämme oli saada nuorilta käyttäjäkokemusta SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaan osallistumisesta. SKARPPI:n pilotoinnin yhteydessä keräsimme sekä vertaisvalistajilta että valistettavilta palautetta koko SKARPPI-prosessin ajan. Nuorten positiiviset kokemukset ja palautteet SKARPPIsta lisäävät motivaatiota toteuttaa vertaisuuteen liittyvää ehkäisevää päihdetyötä Oulussa. Palautteissa kommentoitiin SKARPPI-vertaisvalistuksia: kuinka helppoa oli puhua alkoholista ja oppia uusia asioita.

”Pystyy puhumaan helposti alkoholista.”

”Oli mukava opettaa ja opetella asioita.”

”Se, että juteltiin aika paljon ryhmän kesken.”

”Rento ilmapiiri.”

Palautteen lopussa kysyttiin, millaisia ajatuksia nuorilla oli alkoholista ja mitä he olivat oppineet. Osa oli sitä mieltä, että alkoholilla on huonoja vaikutuksia. Suurinta osaa nuorista ei kiinnostanut alkoholin käyttö. Osa taas käytti alkoholia, mutta he saivat asiaan uutta näkökulmaa.

”Juominen on OK, mutta nyt tulee mietittyä tarkemmin kaikkia juttuja.”

”En koske alkoholiin. Ennen ja jälkeen.”

”Oppi, että alkoholi ei ole hyväksi.”

”Ajattelin, että se ei ole vaarallista. Nyt ajattelen, että se pilaa elämän.”

Palautteissa pyydettiin nuoria kommentoimaan sitä, mitä valistuksissa voisi tehdä toisin. Itse SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaan ei ollut parannusehdotuksia, vaan nuorten vastaukset koskivat lähinnä vertaisvalistajien epäasiallista ohjausta sekä tiloja, missä valistuksia pidettiin. Valistusten lopussa käytiin fiiliskierros, jossa kaikki nuoret saivat kommentoida vapaasti valistuksia. Yleisesti ottaen nuoret pitivät valistuksista. Muutamat nuoret kertoivat, että heidän mielestään SKARPPI oli tavallista parempi valistus, koska siinä vältyttiin luentomaiselta tyyliltä ja he saivat keskustella alkoholista vapaasti vertaistensa kanssa.

7.2 Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijöiden näkemykset SKARPPI-vertaisvalistusohjelmasta

Toteutimme sekä yksilö- että parihaastattelut ehkäisevän päihdetyön suunnittelijan Sirpa Rytlyn ja kohdennetun nuorisotyön koordinaattorin Sanna Lakson kanssa. Selvitimme, millaisia ajatuksia heillä on SKARPPI-vertaisvalistusohjelman toteuttamisesta Oulussa ja miten se heidän mielestään on mahdollista soveltaa käytäntöön Oulun ehkäisevässä päihdetyössä. Haastateltavat kommentoivat, että SKARPPI:n kaltaiselle toiminnalle on tarvetta Oulussa. Nuoria osallistavaa ehkäisevän päihdetyön toimintaa halutaan lisätä, sillä se on koettu positiiviseksi menetelmäksi nuorten kanssa työskenneltäessä. Osallistavasta toiminnasta Sanna Lakso (1.10.2012, haastattelu) kommentoi, että nuorisotutkimuksen mukaan on toimivaa, jos nuoret itse tuottavat ja suunnittelevat toimintaa.

Haastatteluissa ilmeni, että SKARPPI on mallina erittäin hyvä ja aiheena alkoholi on molempien haastateltavien mielestä aina ajankohtainen. Heidän mielestään mallin sovellettavuus on hyvä asia ja antaa mahdollisuuden vastata alueellisiin ongelmiin. Oulussa olisi esimerkiksi tarvetta nuuskavalistukselle. Haastateltavat ovat havainnoineet, että Oulun lyhyt etäisyys Ruotsiin on lisännyt nuorten nuuskan käyttöä. Ongelmana on se, ettei nuorilla ole tietoa nuuskan vaikutuksista. (Lakso & Rytty 23.11.2012, haastattelu.)

”Malli toimisi erityisesti asennekasvatuksena, esimerkiksi kannabikseen sekä alueelliseen ongelmaan, nuuskaan.”

Haasteena SKARPIin vakiinnuttamisessa Oulussa on ehkäisevän päihdetyön resurssipula. SKARPIin vakiinnuttamista vaikeuttaa työntekijöiden vaihtuvuus, jolloin koulutukselle olisi jatkuvaa tarvetta. SKARPIin koordinoiminen ja toteuttaminen vaativat yhdeltä työntekijältä liikaa aikaa ja resursseja, joten yhteistyöverkostot nousevat tärkeään asemaan. SKARPIin toteuttaminen kaikissa Oulun kouluissa olisi mahdotonta niiden määrän ja koon vuoksi. Haastateltavat pohtivat SKARPPPI-koulutusta tarpeiden näkökulmasta. Ohjelmaa tarjottaisiin alustavasti vain tietyille kouluille, joissa olisi perustellusti tarvetta alkoholivalistukselle (Lakso & Rytty 23.11.2012, haastattelu).

”Koulut ovat eriarvoisia: joissain on paljon päihdetyötä, joillain ei mitään.”

”Täydellinen pysyvyys vaatii säännöllisen kouluttajakoulutuksen, MUTTA työntekijöiden vaihtuminen voi olla ongelma.”

SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman vaikuttavuuden kannalta olisi hyvä saada koulut sitoutumaan SKARPIin toimintaan yhdessä sen kouluttajien kanssa. Tällä tavalla kaikki toimijat tähtäisivät yhteiseen päämäärään ja SKARPIin toiminta olisi nuorten näkökulmasta nykyistä uskottavampaa. Sirpa Rytty pohti ehtojen asettamista kouluille ennen toiminnan aloittamista. Ehtoina olisi, että koulujen tulisi miettiä omaa päihdeohjelmaa ja omaksua ajatus siitä, että SKARPPPI on osa koulun toimintaa. Tämä auttaisi karsimaan niitä kouluja, joissa SKARPPPIa toteutettaisiin. Sirpa Ryttyyn mielestä tämänkaltaisen työn kuuluisi olla pitkäjänteistä eikä kertaluonteista, jotta sillä olisi vaikutusta. (Rytty 3.10.2012.)

”...ettei olisi niin irrallinen ja jäisi vähemmän kantaaottavaksi. ... Vaikuttavuuden saamiseksi koko koulu olisi hyvä saada sitoutumaan ja omaksumaan ajatus, että se on osa koulussa toteutettavaa ehkäisevää päihdetyötä.”

SKARPIin vakiinnuttaminen Ouluun vaatii moniammatillista yhteistyötä. Kouluttajakoulutukseen olisi hyvä saada mahdollisimman monta osallistujaa eri ammattiryhmistä. Näitä olisivat esimerkiksi nuorisotyöntekijät, seurakunnan nuoriso-ohjaajat, psykiatristen sairaanhoitajien tiimi eli ”psykkarit” sekä muut ehkäisevää päihdetyötä tekevät tahot. Jatkuva koulutuksen järjestäminen ei ole resurssien kannalta mahdollista, joten koulutuksen toteuttaminen useammalle vaikuttavalle taholle edistäisi SKARPIin pysyvyyttä Oulussa. Haastateltavat eivät nähneet yhteistyötä ongelmalliseksi.

na, koska yhteistyökuviot ovat jo olemassa, erityisesti ”psykkareiden” kanssa. (Lakso & Rytky 23.11.2012, haastattelu.)

Haastateltavat kokivat, että tietyt toiminnot SKARPPI-ohjelmasta voisi sisällyttää Oulun ehkäisevään päihdetyöhön. Erityisesti nuorten kirjoittamat kirjeet vaikuttaville toimijoille toisella valistuskerralla kiinnostivat Sanna Laksoa. Hänen mielestään kirjeet tekisivät toiminnan näkyväksi sekä lisäisivät nuorten vaikuttamismahdollisuuksia, jos kirjeet esimerkiksi julkaistaisiin lehtien mielipidepalstoilla (Lakso 1.10.2012, haastattelu). SKARPPIa olisi mahdollista muokata nuorisotalon tai nuorten osallisuusryhmän toimintaan sopivaksi vapaaehtoisuuteen perustuen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tähän lukuun olemme koonneet tärkeimmät johtopäätökset SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman pilotoinnista sekä sen vakiinnuttamisen mahdollisuuksista Oulun ehkäisevään päihdetyöhön. Olenaisimmiksi asioiksi nousivat moniammatillisen yhteistyön välttämättömyys ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi, osallistaminen ja osallistuminen ehkäisevän päihdetyön periaatteina sekä SKARPPIn soveltaminen Oulun ehkäisevään päihdetyöhön.

8.1 Moniammatillisen yhteistyön välttämättömyys

Sosiaalialan asiakkaila on usein samanaikaisesti monia erilaisia ongelmia ja avun ja tuen tarpeita. Moniammatillisessa yhteistyössä yhteisen päämäärän määrittely on ehtona onnistuneelle työskentelylle (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 6). Ehkäisevän päihdetyön laadukkuuden varmistamiseksi on yhdistettävä eri alojen ammattilaisten asiantuntemusta ja osaamista. Tämä käytäntö on yleistymässä ehkäisevän päihdetyön alalla. (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 7; Huoponen, Peltonen, Mustalampi, Koskinen-Ollonqvist 2001, 69.)

SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman vakiinnuttaminen Oulun ehkäisevään päihdetyöhön edellyttää useita yhteistyökumppaneita. Yhteistyöverkostossa jokainen ammattilainen keskittyy omaan ydinosaan ja samalla hyödyntää muiden osaamista osaksi yhteistä lopputulosta (Soanjärvi 2008, 155; Huoponen, Peltonen, Mustalampi & Koskinen-Ollonqvist 2001, 59). SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma on suunnattu koulujen oppilaille, jolloin yhteistyökuvioihin tulevat mukaan automaattisesti muun muassa koulut ja niiden henkilökunta. Oulun seudun koulujen suuren määrän vuoksi on oltava useampi SKARPPIn kouluttaja, jotta ohjelman järjestäminen mahdollisimman monella koululla onnistuisi. SKARPPPI-kouluttajakoulutuksen järjestäminen monta kertaa ei ole vähäisten resurssien takia mahdollista, joten yhteen koulutukseen olisi hyvä saada mahdollisimman monen eri ammattialan edustajia. Yhteistyöverkoston luominen vahvistaisi hajanaisten resurssien tehokasta käyttöä (Soanjärvi 2008, 155). Ehkäisevässä päihdetyössä resurssien jakautuminen tasaisesti yhteistyöverkoston kesken parhaimmillaan lisää vaikuttavuutta (Huoponen ym. 2001, 68).

8.2 SKARPPI-vertaisvalistusohjelma osallistavana toimintana

Sosiaalipedagogiikalla viitataan sosiaaliseen toimintaan, missä tavoitellaan ihmisten vuorovaikutuksen lisäämistä, kun taas pedagogiikka viittaa kasvatukseen (Hämäläinen & Kurki 1997, 15). SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaa toteutettaessa olemme toimineet sekä sosiaalisten että kasvatuksellisten menetelmien mukaisesti, jotka Hämäläisen ja Kurjen (1997, 15) mukaan kuuluvat sosiaalipedagogiikan perusperiaatteisiin ja joiden tarkoituksena on lisätä osallistujien vuorovaikutusta. SKARPPI:n vaikuttavuus piilee sen nuoria osallistavassa menetelmässä. Nuorten osallistaminen lähtee siitä, että heitä kuullaan ja otetaan huomioon ja ennen kaikkea annetaan nuorten itse suunnitella, toteuttaa ja arvioida itseään koskevaa toimintaa (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 10; Gretschel 2008, 245; Van der Stel & Voordewind 1999, 20). Oulun ehkäisevään päihdetyöhön halutaan lisätä nuoria osallistavaa toimintaa. Sanna Lakso ilmaisi, että nuorisotutkimuksen mukaan ehkäisevän päihdetyön toiminta on tuloksellisempaa, jos nuoret otetaan mukaan tasavertaisina osallistujina (Lakso 1.10.2012, haastattelu). Toiminnan tulisi perustua ohjaajan ja ohjattavan molemminpuoliseen kunnioitukseen (Kiilakoski 2008, 68).

Osallisuuteen liittyy ajatus vallan jakaantumisesta osallistujien kesken (Kiilakoski 2008, 73). Kun yksilö ymmärtää oman roolinsa vaikuttajana, yhteistyö toiminnan toteuttamisen kannalta on tavanomaista aidompaa (Kiilakoski 2008, 73; Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 220). SKARPPI-vertaisvalistusohjelma perustuu ohjelmaan osallistuvien keskinäiseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi kouluttajan rooli on SKARPPI:ssa keskeinen. Hän herättää kiinnostuksen ohjelmasta ja kannustaa nuoria ilmaisemaan mielipiteensä ja ottamaan yhä enemmän vastuuta ohjelman edetessä. Aikuisena hänen on kuitenkin huolehdittava nuorista ja heidän turvallisuudestaan sekä käytännön asioista, kuten materiaaleista. (Helsingin nuorisosiainkeskus 2011, 12.)

Nuorisotyön kentillä tulisi hyödyntää nuorten halua vaikuttaa itseään koskeviin asioihin (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 220). SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaan osallistuneiden nuorten palautteissa ilmeni valistuksen mielekkyys hauskana toimintana, jossa he saivat tilaisuuden vapaasti keskustella alkoholista. Nuoret pitivät osallistavaa valistusta parempana kuin luentomaista sen vuorovaikutuksellisuuden takia (Jaatinen 2000, 110).

8.3 SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman soveltaminen

SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman sovellettavuus luo mahdollisuuden vastata Oulun alueellisiin ongelmiin, kuten nuuskaan. Ohjelman sovellettavuus mahdollistaa SKARPPIn vakiinnuttamisen Ouluun vähitellen. SKARPPIn sisältyy monta erilaista toimintaa ja osiota, joista työntekijät ja nuoret valitsevat omaan toimintaansa sopivimmat. Näitä toimintoja on mahdollista yhdistellä jo olemassa olevien Oulun ehkäisevän päihdetyön toimintojen kanssa. Kuten sosiaalipedagoginen toiminta, joka on tyyliltään joustavaa ja helposti muokattavissa yhteiskunnallisten muutosten mukaan, se on aina sovellettavissa ajankohtaisiin tarpeisiin (Hämäläinen & Kurki 1997, 49).

Haastateltavien mukaan SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmassa on potentiaalia asennekasvatukseen (Lakso & Rytty 23.11.2012, haastattelu). Sosiaalipedagogisen kasvatuksen yhtenä näkökulmana on kulttuuriperinnön ja vallitsevien asenteiden siirtäminen sukupolvelta seuraavalle (Hämäläinen & Kurki 1997, 24). Hämäläisen ja Kurjen mukaan (1997, 24) kulttuuriperintöön sisältyvät yhteiskunnassa vallitsevat normit, arvot, roolit ja tavat. Asennekasvatuksessa nuorille jaetaan faktatietoa, josta he SKARPPIn toiminnassa pääsevät keskustelemaan vertaistensa kanssa. SKARPPIn soveltaminen asennekasvatukseen toimisi yhtenä menetelmänä keskustelun avaamiseen sekä laillisista että laittomista päihteistä. Nuoruus on hyvä aika vaikuttaa arvoihin ja asenteisiin, sillä silloin nuoret luovat omaa minäkuvaansa (Joensuu 2007, 18).

9 POHDINTA

Kehittämishanke sai alkunsa siitä, kun halusimme olla mukana kehittämässä Oulun ehkäisevään päihdetyöhön uudenlaisen valistusmuodon. Omien kokemusten ja pintapuolisten kyselyiden pohjalta totesimme, että useat kouluissa järjestettävät valistukset perustuvat luentomaisuuteen, jolloin nuorten ääni ei saa riittävästi kuuluuutta. Osallistavalle valistusmuodolle Oulun ehkäisevässä päihdetyössä on tarvetta, ja tämän takia halusimme pilotoida SKARPPI-vertaisvalistusohjelman Oulussa.

Omiksi tavoitteiksemme asetimme moniammatillisen yhteistyön kehittymisen, asiakkaiden osallistamisen sekä eettisen reflektion harjoittamisen. Moniammatillisen yhteistyön kannalta tärkeimpiä oppimistavoitteita olivat kyky tehdä luontevaa yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa ja oppia ottamaan huomioon työympäristön normeja sekä joustamaan sen mukaisesti omassa työssä. Teimme yhteistyötä Karjasillan koulun opettajien sekä Oulun kaupungin ehkäisevän päihdetyön tekijöiden kanssa. Yhteistyön haasteena oli erityisesti aikataulujen yhteensovittaminen eri yhteistyökumppaneiden kesken. Huomasimme, että lyhyellä varoitusaikalla aikataulujen muuttaminen ei ollut mahdollista. Karjasillan koulun kanssa tehtävä yhteistyö vaati aikataulujen tarkkaa noudattamista ja niiden kunnioittamista koulumaailman kiireellisyyden vuoksi. Tämä vaati meiltä tarkkaavaisuutta, jotta SKARPPI-vertaisvalistusohjelman pilotointi etenisi toivotulla tavalla. Huomasimme, että moniammatillisessa yhteistyössä eri työkalutuuriin tunteminen helpottaa yhteistyön etenemistä ja auttaa ymmärtämään toisten toimintatapoja. Opimme ottamaan huomioon erilaisten yhteistyökumppaneiden tapoja työskennellä ja toimia sekä noudattaa yhteisiä aikatauluja. Pienikin muutos aikatauluissa vaikuttaa kaikkien työskentelyyn, jopa hankkeen ulkopuolella. Sovittujen aikataulujen noudattaminen on muiden yhteistyökumppanien kunnioittamista.

SKARPPI-vertaisvalistusohjelmassa on valmiiksi laadittu aikataulu, johon sisältyvät prosessin kaikki vaiheet aloituksesta loppuarviointiin. Aikataulujen yhteensovittamisen haasteellisuuden vuoksi emme ehtineet toteuttaa SKARPPiin kuuluvaa vanhempainiltaa, vaikka vertaisvalistajat olisivat olleet siihen halukkaita. Totesimme pilotoinnin aikana, että SKARPPIn onnistuminen parhaimmalla mahdollisella tavalla vaatii sitoutumista sekä kokopäiväistä työskentelyä. Pilotoinnin aikana meillä oli työharjoittelut sekä muita opiskelutehtäviä, jotka vaikeuttivat pilotointia aikataulujen ja jaksamisen kannalta. Päällekkäisyyksien vuoksi unohdimme ottaa vertaisvalistajilta palautteet koko SKARPPI-prosessiin ja -koulutukseen osallistumisesta (liite 3), jotka olivat tärkeimmät

palautteet ensimmäisen kehittämistehtävän kannalta. Projektityöskentely vaatii työntekijältä omistautumista, jotta ylimääräisiä ongelmia tai unohtelua ei tulisi. Meidän olisi pitänyt laatia aikataulut SKARPIn toteuttamiseen huolellisemmin.

Asetimme tavoitteeksemme asiakkaiden osallistamisen, koska koko SKARPPI-vertaisvalistusohjelma pohjautuu nuorten osallistamiseen. Kiilakosken mukaan (2008, 70) osallistujille on annettava tilaisuus vastuun ottamiseen ja ohjaajan on luotettava ja uskottava nuorten kykyihin toteuttaa toimintaa, kuten tämän kehittämishankkeen tapauksessa SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaa. SKARPIn nuorten osallistamiseen kuuluu muun muassa se, että he ovat aktiivisesti mukana päätösten tekemisessä. Vertaisvalistajat olivat mukana toiminnan suunnittelusta sen loppuarviointiin, ja heidän tehtävänä oli osallistaa seitsemäsluokkalaisten, valistuksiin osallistuvat nuoret. Annoimme vertaisvalistajille ohjeita seitsemäsluokkalaisten keskusteluttamiseen, mihin kuului muun muassa tarkentavien kysymysten esittäminen, perusteluiden vaatiminen sekä keskustelun eteenpäinvieminen. Näitä asioita harjoiteltiin yhdessä vertaisvalistajien koulutuksissa. Työskentelymme vertaisvalistajien kanssa oli luontevaa ja sujuvaa, ja saimme siitä myönteistä palautetta ehkäisevän päihdetyön yhteistyökumppaneilta.

Asiakkaiden osallistamisen haasteena oli se, että kaikki vertaisvalistajat eivät olleet yhtä motivoituneita työskentelemään SKARPIn. Tämä johtui siitä, että alussa järjestämistämme tukioppilaiden infotilaisuudesta emme löytäneet riittävästi halukkaita osallistujia. Tarvitsimme valistusten toteutukseen lisää vertaisvalistajia, ja tukioppilaiden opettaja löysi pari nuorta lisää. Ne nuoret, jotka lähtivät mukaan SKARPIn vapaaehtoisesti, olivat selkeästi motivoituneempia kuin ne, jotka oli suostuteltu toimintaan mukaan. Käytännössä tämä heijastui vertaisvalistajien toiminnassa muun muassa naureskeluna ja kyllästymisenä ohjattaessa valistettavia. Opimme käytännössä, kuinka palautteen antamisessa on tärkeää ensin mainita hyvät asiat ja sitten vasta kritiikki.

Asiakkaiden osallistamisesta opimme, että on tärkeää kaikkien yhteistyötoimijoiden olla tietoisia toiminnan tavoitteista sekä menetelmistä niihin pääsemiseksi. Toteutimme SKARPPI-vertaisvalistusohjelman Karjasillan yläkoulun tukioppilaille varatussa tilassa, joka ilmapiiriltään muistutti paljolti nuorisotaloa. Koulutukset tapahtuivat koulupäivien aikana, joten aikataulut menivät ristiin muiden oppilaiden tuntien ja taukojen kanssa. Seurauksena koulutukset keskeytyivät useita kertoja, mitkä aiheuttivat häiriöitä koulutusten sujuvuudessa. Oppilaat halusivat viettää välituntia kyseisessä luokassa ja opettajilla oli ilmoitusluonteista asiaa koulutukseen osallistuville tukioppilaille. Sekä Sanna Lakso että Sirpa Rytty kommentoivat keskeytysten negatiivista vaikutus-

ta nuorten keskittymiseen (Lakso 1.10.2012, haastattelu; Rytky 3.10.2012, haastattelu). Mitä tahansa ohjelmaa toteutettaessa koululla, olisi hyvä sopia opettajien kanssa käytännön asioista, jottei ohjelmassa olisi turhia keskeytyksiä. Keskeytykset ovat erityisesti huonoja silloin, kun nuori ilmaisee omia ajatuksiaan, sillä hän ei välttämättä halua jatkaa tai muista asiaansa keskeytyksen jälkeen. Onnistuimme onneksi palauttamaan kaikkien mieleen juuri käytyä keskustelua sekä jatkamaan toimintaa sujuvasti. Opimme, että kaikkien ympärillä toimivien tiedottaminen on tärkeää, jotta toiminta etenisi sujuvasti ilman ylimääräisiä keskeytyksiä ja häiriöitä.

Eettinen reflektio kuuluu sosionomin (AMK) kompetensseihin (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 16.1.2013) ja se on ollut olennainen osa koko opinnäytetyöprosessia. Eettinen reflektio nousi yhdeksi tavoitteeksemme pohdiskellessamme erityisesti alaikäisten nuorten kanssa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä sekä siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Sen lisäksi, että refleктоimme kahden kesken toimintaamme ja työskentelyämme, SKARPPI-vertaisvalistusohjelmaan sisältyy reflektointia yhdessä vertaisvalistajien kanssa. Reflektointi tapahtui ohjatusti valmiiden kysymysten avulla, jotka löytyvät SKARPPI-kouluttajan käsikirjasta. Pohdimme toiminnan onnistuvuutta ja eettisyyttä haastatteluiden ja keskusteluiden kautta myös ehkäisevän päihdetyön tekijöiden kanssa. Näissä nousivat esille muun muassa malliesimerkillisyyden hyödynnettävyys ehkäisevässä päihdetyössä. Ohjaajan ja asiakkaan välinen pieni ikäero saa joissakin tapauksissa asiakkaan samastumaan ohjaajaan. Ehkäisevässä päihdetyössä ohjaajan arvot ja asenteet vaikuttavat asiakkaan kanssa tapahtuvaan työskentelyyn. Nuorilla on tapana ottaa esimerkkiä vanhemmista ja erityisesti päih-teisiin liittyviä asioita käsiteltäessä on oltava tietoinen omasta suhtautumisestaan päih-teisiin ja päih-teiden käytöstä. Eettisyyden näkökulmasta nuorille kuuluisi antaa esimerkkejä päih-teettömyydestä, mutta ohjaajan on varottava olemasta tekopyhä. Jos nuoria kannustaa päih-teettömyy-teen ja itse toimii päinvastoin, on syytä pohtia sen seurauksia omassa työssään, sillä uskottavuuden kannalta on parasta kuitenkin olla rehellinen. Missä menee malliesimerkinä toimimisen ja asiakkaan liiallisen ohjailemisen raja?

Kokonaisuudessaan kehittämishankkeessa oli hyvää se, että SKARPPI-vertaisvalistusohjelma herätti kiinnostusta kaikissa, keiden kanssa olimme kehittämishankkeen aikana tekemisissä. Eri-tyisen hyvää oli se, että SKARPPIin osallistuneet nuoret pitivät toiminnasta ja ammattilaiset sekä koulun henkilökunta kokivat tällaisen toiminnan tarpeelliseksi Oulussa. Kehittämishankkeessa on syytä varmistaa se, että tavoitteet ovat alusta alkaen selkeästi tiedossa. Tämä helpottaa omaa työskentelyä huomattavasti, kun toimitaan suunnitelman mukaisesti mahdollisimman pitkälle. Ehkäisevää päihdetyötä tehtäessä kohderyhmän valitsemiseen on kiinnitettävä huomiota. On syytä

varmistaa, onko toiminta kohderyhmälle sopivaa ja vaikutusta aikaansaavaa. Nykyään työskentele-lyssä on saatava tuloksellisuutta resurssien ja budjettien rajoissa ja turhaa ja tuloksetonta työtä on vältettävä. Esimerkiksi SKARPIn kaltaisen alkoholivalistuksen pitäminen ei ole järkevää sellai-sille nuorille, joilla on jo raskasta päihteidenkäyttöä. Mielestämme kehittämishanke on ajanut asiansa omista unohduksistamme ja haasteista huolimatta. SKARPPi-vertaisvalistusohjelmasta ovat hyötäneet Oulun ehkäisevän päihdetyön tekijät ja Karjasillan koulun oppilaat. Ohjelmalla on potentiaalia jäädä pysyväksi toiminnaksi Ouluun.

Keskustellessamme ehkäisevän päihdetyön tekijöiden kanssa selvitimme SKARPPi-vertaisvalistusohjelman jatkumahdollisuuksia. SKARPIn jatkuvuus vaatii laajaa yhteistyötä, jotta mahdollinen henkilökunnan vaihtuminen olisi esteenä ohjelman jatkumiselle. Pitkäjänteinen yh-teistyö edellyttää toimijoiden sitoutumista sen toteutukseen, jotta toiminta ei jäisi kertaluontoiseksi (Huoponen, Peltonen, Mustalampi, Koskinen-Ollonqvist 2001, 66). Laajalla yhteistyöllä saavutet-taisiin mahdollisimman monen ammattilaisen kouluttajakoulutus. Psykiatriset sairaanhoitajat ("psykkarit"), jotka työskentelevät kouluilla, osoittivat kiinnostusta SKARPPiä kohtaan, ja he oli-vat asiasta yhteydessä Sirpa Rytkyyn. Meidät pyydettiin kertomaan SKARPista yhteisessä pala-verissa, johon osallistuivat Sirpa Rytky ja "psykkarit".

Kehittämishankkeen jatkoksi sopisi SKARPPi-vertaisvalistusohjelman järjestäminen erilaisella si-sällöllä, kuten nuuskaan tai huumeisiin liittyvillä aihepiireillä. Toimintaa voisi järjestää vanhemmil-le nuorille, esimerkiksi toisen asteen opiskelijoille, joilla voi olla jo kokemuksia esimerkiksi huu-meista. Tutkimusaiheena voisi olla säännöllisin väliajoin tehty laadullinen kysely SKARPIn vaiku-tuksista nuorten suhtautumiseen päihteisiin sekä selvitys, onko SKARPista ollut heille hyötyä omassa elämässä. Pohdimme myös SKARPPi-vertaisvalistusohjelman hyödyntämisestä yhtenä vapaaehtoistyön muotona, jolloin vapaaehtoisuus varmistaisi sen, että toimintaan osallistuvat ovat motivoineita sen toteuttamiseen.

LÄHTEET

Alkoholilaki. 8.12.1994/1143.

EHYT ry. 2013. Alkoholi. Hakupäivä 9.1.2013
http://www.ehyt.fi/fi/toiminta/paihteet_ ja_riippuvuudet/alkoholi.

Elämäntapaliitto ry. 2010. Ohjaajan avaimia: Alkoholinkäyttö on taitolaji. (Ei julkaisupaikkaa eikä julkaisijaa).

Filander, K. 2008. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 90-113.

Gretschel, A. 2008. Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 243-262.

Helsingin kaupunki nuorisoasiainkeskus. 2011. SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma. Helsinki: Akadenssi Oy.

Horelli, L., Haikkola, L. & Sotkasiira, T. 2008. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 217-242.

Huoponen, K., Peltonen, H., Mustalampi, S. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2001. Päihteiden käytön ehkäisy: Opas koulujen ja sidosryhmien yhteistyöhön. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Ijäs, T. 2006. Nuorten nettilehti Painovirhe – vertaisryhmä oppimisympäristönä. Teoksessa M. Kylmäkoski, K. Lind, T. Hintikka & T. Aittola (toim.) Nuorten tilat. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 109-124.

Jaakkola, H. 2011. Selvänä on coolia. Talentia 3.2011, 12-15.

Jaatinen, J. 2000. Viattomuuden tarinoita: Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jantunen, E. 2008. Osalliseksi tuleminen – masentuneiden vertaistukea jäsentävä substantiivinen teoria. Tampere: Juvenes Print Oy.

Joensuu, M. 2007. Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, K. 1993. Elämä hallintaan – erityisnuorisotyön opas tekijöille. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000: Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kiilakoski, T. 2008. Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 57-77.

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin: Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lakso, S. & Hautamäki, T. 2012. Pullo pois! –koulutus. http://www.elykeskus.fi/fi/ELYkeskukset/pohjoispohjanmaanely/Ajankohtaista/seminaari_ja_koulutusaineistot/Pullo%20Pois/Pullo%20Pois%20Sanna%20Laakso.pdf. Hakupäivä 10.12.2012.

Lakso, S., kohdennetun nuorisotyön koordinaattori, Oulun kaupunki. 2012. Haastattelu 1.10.2012. Byströmin nuorten palvelut.

Lakso, S., kohdennetun nuorisotyön koordinaattori, Oulun kaupunki & Rytty, S., ehkäisevän päihdetyön suunnittelija, Oulun kaupunki. 2012. Haastattelu 23.11.2012. Byströmin nuorten palvelut.

Leisto, L. & Tuomikoski-Koukkula, S. 2005. Tyttöjä pohjoisen yössä – Tyttöjen kokemuksia päih- teiden käytöstä sekä sosiaalityöntekijän ja poliisin interventioista. Rovaniemi: Lapin Yliopistopai- no.

Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen, R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopio: Kopijyvä.

Nuorisoasiankeskus. 2012. Miten SKARPPI toimii. Hakupäivä 14.12.2012. <http://www.hel.fi/hki/Nk/fi/Osallistu+ja+vaikuta/Avara+-+Nuorten+osallisuuskeskus/Skarppi+vertaisvalistusohjelma/Miten+Skarppi+toimii>.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Perheentupa, A-V. 1995. Mielen hyvinvointi sosiaalipedagogisena haasteena. Teoksessa A-V. Perheentupa (toim.) Ihminen, tunteet ja yhteisön elämä: Sosiaalipedagogisia näkökulmia. Helsin- ki: Hakapaino Oy, 91-116.

Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. 2009. Mitä on nuorisoalan eh- käisevä päihdetyö? Hakupäivä 9.2.2013. http://www.minedu.fi/opencms/opencms/handle404?exporturi=/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/ennaltaehkaeisevae_paeihde-_ja_huumetyoe/liitteet/Mitx_on_nuorisoalan_ehkxisevx_pxihdetyx.pdf.

Päihdelinkki. 2011. Alkoholi. Hakupäivä 9.1.2013 <http://www.paihdelinkki.fi/pikatieto/?c=Alkoholi>.

Rytty, S., ehkäisevän päihdetyön suunnittelija, Oulun kaupunki. 2012. Haastattelu 3.10.2012. Kontinkankaan terveysasema.

Soanjärvi, K. 2008. Nuorisotyön verkostoituminen – nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamis- verkostoksi. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy, 155-167.

Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimus- ja kehittämiskeskus: Päihdetyö-ryhmä. 2006. Laatutäh- teä tavoittelemassa: ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Kuopio ja Helsinki: Stakes.

Sosiaaliportti. 2012. Sosiaalialan ammattikorkeakoulun verkosto. Hakupäivä 10.12.2012
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/sosiaalialanverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/.

Talentia. 2005. Arvot, elämä ja etiikka. Hakupäivä 10.12.2012
http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/eettinenopas.pdf.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Alkoholiohjelma on yhteinen ponnistus alkoholihaittojen vähentämiseksi. Hakupäivä 9.1.2013
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma.

Van der Stel, J. & Voordewind, D. 1999. Ehkäisevän päihdetyön käsikirja: Alkoholit, huumeet ja tupakka. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1 Palaute ensimmäisestä valistuksesta

LIITE 2 Palaute toisesta valistuksesta

LIITE 3 Palaute koko SKARPPPI-prosessista ja -koulutuksesta

LIITE 4 SKARPPPI-todistus

LIITE 5 Haastattelujen kysymykset Sanna Laksolle ja Sirpa Rytkylle

LIITE 6 Opinnäytetyön yhteisyösopimus

Koulu:

Luokka:

Sukupuoli: Poika () Tyttö ()

1. Anna pisteille arvosana:

	1	2	3	4
Alkoholifakta	()	()	()	()
Nuorten alkoholikäytön syyt	()	()	()	()
Mielipidejana	()	()	()	()

2. Arvioi seuraavia asioita vertaisvalistustunnissa:

	kyllä	ei
Tutustumisleikki oli mukava	()	()
Opin uusia asioita	()	()
Vertaisvalistajat onnistuivat luomaan luottamuksellisen ilmapiirin	()	()
Aiheista oli helppo keskustella	()	()
Jokaiselle ryhmässä annettiin mahdollisuus kertoa mielipiteensä	()	()

3. Mikä tunnissa oli hyvää?

4. Mitä voisi tehdä toisin?

KIITOS PALAUTTEESTASI!

Koulu:

Luokka:

Sukupuoli: Poika () Tyttö ()

1. Anna tunnilla tehdyille asioille arvosana:

	1	2	3	4
Leikki				
Ryhmätehtävä	()	()	()	()
Tehtävän esittäminen	()	()	()	()

2. Arvioi seuraavia asioita vertaisvalistustunnissa:

	kyllä	ei
Tutustumisleikki oli mukava	()	()
Vertaisvalistajat onnistuivat luomaan luottamuksellisen ilmapiirin	()	()
Ryhmässä oli helppo keskustella	()	()
Jokaiselle ryhmässä annettiin mahdollisuus kertoa mielipiteensä	()	()

3.

	kyllä	ei
Vertaisvalistajat olivat asiantuntevia	()	()
Vertaisvalistajien kanssa oli helppo jutella	()	()

4.

	kyllä	ei
Opin uusia asioita	()	()

Mitä uutta opit tai koit valistuksessa?

5.

	kyllä	ei
Suhtautumiseni alkoholiin muuttui	()	()

Mitä ajattelit alkoholista ennen valistuksia ja mitä ajattelet siitä nyt?

6. Mikä valistuksissa oli hyvää?

7. Mitä voisi tehdä toisin?

KIITOS PALAUTTEESTASI!

Koulu:

1. KOULUTUS

Arvioi vertaisvalistusten sisältöjä:

	(erittäin huono) 1	2	3	4 (erittäin hyvä)
Alkoholifakta	()	()	()	()
Nuorten alkoholinkäytön syyt	()	()	()	()
Mielipidejana	()	()	()	()
Toisen tunnin ryhmätehtävä	()	()	()	()
Tutustumisleikit	()	()	()	()
Vanhempainilta	()	()	()	()

Miten koulutus auttoi sinua seuraavissa asioissa:

	(erittäin huonosti) 1	2	3	4 (erittäin hyvin)
Vertaisvalistajan roolin omaksuminen	()	()	()	()
Ryhmän ohjaaminen	()	()	()	()
Keskusteluttaminen	()	()	()	()
Avoimen ilmapiirin luominen	()	()	()	()
Esiintyminen	()	()	()	()

2. OSALLISUUS

Sain osallistua valistusten suunnitteluun		kyllä ()	ei ()
Valistajana minuun luotettiin ja sain toimia asiantuntijana		()	()
Sain osallistua SKARPPIn arviointiin ja kehittämiseen		()	()
SKARPPIn kautta pystyin vaikuttamaan muihin ihmisiin ja ympäristööni		kyllä ()	ei ()

Mihin tai kehen pystyit vaikuttamaan ja miten? Tai miksi et pystynyt vaikuttamaan?

3. KOULUTTAJAT

	(ei)	1	2	3	4 (kyllä)
Kouluttajat olivat asiantuntevia	()	()	()	()	()
Kouluttajien kanssa oli helppo keskustella alkoholista ja siihen liittyvistä asioista	()	()	()	()	()
Kouluttajat antoivat minun ilmaista ajatukseni ja mielipiteeni vapaasti	()	()	()	()	()
Kouluttajat tukivat ja antoivat tarpeeksi palautetta	()	()	()	()	()

4. OPPIMINEN

Opin uusia asioita

kyllä

()

ei

()

Mitä oli tärkeintä, mitä opit koulutuksessa?

Miten koulutus on muuttanut sinua tai käsitystä itsestäsi ja taidoistasi?

6. RYHMÄHENKI

Koulutusryhmässä oli helppo keskustella

Parityöskentely oli toimivaa

Koulutuksella oli positiivinen vaikutus koulutusryhmän henkeen

Vertaisvalistukset edistivät koulun ryhmähenkeä

Miten koulutus ja valistukset vaikuttivat ryhmähenkeen tai miksi ne eivät vaikuttaneet

7. SUHTAUTUMINEN ALKOHOLIIN

(liian kielteinen)

1

2

3

4

5

(liian salliva)

SKARPIIn suhtautuminen nuorten

alkoholinkäyttöön on mielestäni

()

()

()

()

()

Koulutus muutti suhtautumistani alkoholiin

kyllä

()

ei

()

Mitä ajattelit alkoholista ennen valistuksia ja mitä ajattelet siitä nyt?

8. TERVEISET SKARPPI -hankkeelle:

Mitä kehittäisit SKARPISSA?

E erityisen hyvää SKARPISSA on:

KIITOS PALAUTTEESTASI!

TODISTUS

on osallistunut

_____ koulussa

_____.____.20__ järjestettyyn SKARPPI -vertaisvalistusohjelmaan.

SKARPPI -vertaisvalistusohjelmassa vanhemmat nuoret toimivat vertaisvalistajina nuoremmilleen. Vertaisvalistajat keskustelevat nuorempien nuorten kanssa alkoholiin liittyvistä kysymyksistä sekä muista nuorten elämää koskettavista aihepiireistä. He toimivat nuorten aktivoijina, keskusteluiden herättäjinä sekä ohjaajina. Valistajan roolissa olevien nuorten tavoitteena on vaikuttaa muiden nuorten asenteisiin ja valintoihin alkoholiin liittyvissä asioissa. Koulutus koostuu teoriasta, käytännön osioista ja arvioinnista. Teoriaosuudessa (10 tuntia) suunnitellaan vertaisvalistuksien sisältö.

Koulutuksessa:

- käydään läpi alkoholiin liittyvää faktatietoa
- pohditaan omaa vertaisvalistajan roolia
- tehdään yksilö- ja ryhmätehtäviä
- harjoitetaan aktivoivaa keskustelua ja sen vetämistä
- opetellaan toiminnallisten menetelmien käyttöä
- kartoitetaan puhe-esiintymisen alkeita
- valmistellaan oppitunnit
- harjoitellaan ryhmän ohjaamista

Käytännön osuudessa vertaisvalistajat valmistelevat ja toteuttavat oppitunnit (2x 60-90 minuutin oppitunti /luokka) tai iltatilaisuuden (2h), jossa nuorempia nuoria keskustelutetaan alkoholiin liittyvistä asioista Skarppiin kuuluvien toiminnallisten menetelmien avulla. Oppilas oli mukana järjestämässä _____ 90 minuutin oppituntia nuoremmille oppilaille. Vertaiskeskusteluiden jälkeen valistettujen nuorten vanhemmille järjestetään Skarppi -vanhempainilta. Toiminnallinen ja keskusteleva vanhempainilta on nuorten suunnittelema (2-3h) ja toteuttama ja kestää kaksi tuntia (+ valmistelu ja purku 1,5h). Lisäksi vertaisvalistajat osallistuivat oppituntien ja vertaisvalistusohjelman arviointiin ja kehittämiseen (2 tuntia).

_____ on toiminut koulutuksessa vastuullisena vertaisvalistajana. Suosittelen häntä lämpimästi tehtäviin, joissa tarvitaan ryhmänohjaamistaitoja. Oppilas on toimissaan ryhmänohjaajana selkeä ja hyvä esiintyjä. Hän on myös toiminut erittäin aktiivisesti nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi pitämällä vanhempainillassa puheenvuoron nuorten tarpeista.

_____/____ 20 ____

1. Miten SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma saataisiin pysyväksi Ouluun? Mistä pitäisi lähteä liikkeelle?
2. Miksi SKARPPPI-vertaisvalistusohjelma ei toimisi Oulussa?
3. Mitä muokattavaa SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmassa olisi, jotta se olisi toimiva Oulussa?
4. Miten levittäisit tietoa SKARPPPI-vertaisvalistusohjelmasta ja sen koulutuksesta?
5. Olisiko SKARPPPI-vertaisvalistusohjelman käyttö mahdollista sinun työssäsi?
6. Kiinnostaisiko sinua hankkia SKARPPPI-kouluttajakoulutus?
7. Olisitko valmis koordinoimaan SKARPPPI-kouluttajakoulutusta?

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

I Toimijat		
Tekijä I (Opiskelija)	Etinimi Lara	Sukunimi Kingham
	Osoite [REDACTED]	Sähköpostiosoite o9kila01@students.oamk.fi
	Puhelinnumero [REDACTED]	Koulutusohjelma Sosiaaliatala
Tekijä II (Opiskelija)	Etinimi Anni-Maria	Sukunimi Lassila
	Osoite [REDACTED]	Sähköpostiosoite o9laan00@students.oamk.fi
	Puhelinnumero [REDACTED]	Koulutusohjelma Sosiaaliatala
Tekijä III (Opiskelija)	Etinimi	Sukunimi
	Osoite	Sähköpostiosoite
	Puhelinnumero	Koulutusohjelma
Toimeksi- antaja I	Organisaation nimi Karjasillan yläkoulu	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö [REDACTED]	Osoite [REDACTED]
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti [REDACTED]
Toimeksi- antaja II	Organisaation nimi Oulun kaupunki, sivistys- ja kulttuuripalvelut, byströmin nuorten palvelut	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö Sanna Lakso	Osoite [REDACTED]
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti [REDACTED]

Toimeksi- antaja III	Organisaation nimi <i>Oulun kaupunki/Hyvinvointipalvelut/Keskittetyt erikois- polv.</i>	
	Työn ohjaajayhteyshenkilö <i>Sirpa Rytty</i>	Osoite [REDACTED]
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti [REDACTED]
	Yksikön nimi <i>Sosiaali- ja terveysalan yksikkö</i>	
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu I	Ohjaava opettaja <i>Pirkko Pietilä</i>	Osoite <i>Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu</i>
	Puhelin <i>010 27 22993</i>	Sähköposti <i>pirkko.pietila@oamk.fi</i>
	Yksikön nimi <i>Sosiaali- ja terveysalan yksikkö</i>	
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu II	Ohjaava opettaja <i>Päivi Rautio</i>	Osoite <i>Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu</i>
	Puhelin <i>010 27 23092</i>	Sähköposti <i>paivi.rautio@oamk.fi</i>
	Yksikön nimi	
Oulun seudun ammattikorkea- koulu III	Ohjaava opettaja	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
	Yksikön nimi	
Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu	Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on Tekijällä. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.	
	Toimeksiantaja sitoutuu antamaan Tekijän käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, laaditaan siitä tarvittaessa erillinen salassapitosopimus.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuustalossa salassa pidettäviä määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö raportoidaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun seudun ammattikorkeakoulun Intraan. Opinnäytetyötoimijat päättävät raportointitavan opinnäytetyön valmistuttua.	
	Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.	
II Suunnitelma		
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi <i>SKARPPI -vertaisvalistusohjelman pilotointi Oulussa</i>	
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos <i>SKARPPin vakiinnuttaminen Oulun alueella ja sen soveltuvuuden arviointi Oulun ehkäisevässä päihdetyössä ja sosiaalisessa nuorisotyössä.</i>	

Keskeiset menetelmät	
Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	☐ Kyllä ☒ Ei
Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	☐ Kyllä ☐ Ei
Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	☐ Kyllä ☐ Ei
Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa _____,20_____	
Allekirjoitus	Hyväksyn opinnäytetyön toteutuksen ja ohjauksen Toimijat ja Suunnitelma –kohdissa esitetyllä tavalla.
Päivämäärä 7 9 20 12	Ohjaavan opettajan I allekirjoitus Pirkko Pietiä
Päivämäärä 7 9 20 12	Ohjaavan opettajan II allekirjoitus Päivi Raudo
Päivämäärä _____,20_____	Ohjaavan opettajan III allekirjoitus
III Sopimusehdot	
Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin	Vaihtaan A, B, C tai D. A ☐ Käyttöoikeuden luovutus (ei muunteluoikeutta) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle). Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita. Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti. Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____,20_____ saakka. Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan. B ☐ Käyttöoikeuden luovutus (sisältää muunteluoikeuden) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle). Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita sekä tehdä siihen levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti. Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____,20_____ saakka. Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan. C ☐ Taloudelliset tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle Tekijä (Opiskelijalla) luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Oikeusien siirtoon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista- tai digitaalitekniikkaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videovuokrausjärjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta. Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmannen osapuolen oikeuksia. Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan. D ☐ Tekijänoikeuksista sovitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:

Korvaukset	Valitaan E, F tai G. E ☐ Korvauksena tehdystä työstä ja/tai tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen _____,20 _____ mennessä. F ☐ Korvauksesta on sovittu erikseen. G ☐ Tekijälle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta.	
	Työsuhde Mahdollisesta työsuhteesta Toimeksiantaja ja Tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevät opiskelijat ovat Oulun seudun koulutuskuntayhtymän/Oulun seudun ammattikorkeakoulun tapaturmavakuutuksen piirissä, mikäli heillä ei ole työsuhdetta opinnäytetyön Toimeksiantajaan.	
Opinnäytetyön kustannukset	Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ainestojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat Toimeksiantaja ja Tekijä keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.	
Allekirjoitukset	Olemme sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta tässä sopimuksessa sovitulla tavalla. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on _____,20 _____.	
	Päivämäärä <u>7 9</u> .20 <u>12</u>	Tekijän I (Opiskelijan) allekirjoitus Lara Kinghorn
	Päivämäärä <u>8 9</u> .20 <u>12</u>	Tekijän II (Opiskelijan) allekirjoitus Anni-Maria Lassila
	Päivämäärä _____,20 _____	Tekijän III (Opiskelijan) allekirjoitus
	Päivämäärä <u>12 9</u> .20 <u>12</u>	Toimeksiantajan I allekirjoitus
	Päivämäärä <u>13 3</u> .20 <u>13</u>	Toimeksiantajan II allekirjoitus
	Päivämäärä <u>19 3</u> .20 <u>13</u>	Toimeksiantajan III allekirjoitus